

سُرَّاطُ اسْتِزَاك :
سنه ۳۰ ، التي آيلني
۲۰ غرور

ممالك اجنبیه ایچون :
سندلکی ۱۰ التي آيلقى ۶ فرانقدر . اعلانات
ایچون اداره ماموری محمد ذهني بک مسراجعت اتملدر .

۲۹ حزيران افرنجي

1910

۱۷ حزیران ۱۳۲۶

صاحب امتیازی :
شہیندر زاده فلیہلی
احمد علی

اداره و تحریر محلی :

جفال اوغلی جاده سنده دائره مخصوصه صدر .
مخابرات صاحب امتیاز ایله جریان ایتملیر .

نسخه‌ی هریزده
۲۰ باره در .

۲۳ جمادی الآخر ۳۲۸

وَأَعِصْ مَا قَوْلَانِ . الْحَيَاءُ وَالشُّفُوعَةُ .

نهایت ایش سرای پادشاهیجه دیوولور . مکر اوکونه قدر، حجازه کیدن کی تک نه اولدینی بیله دیور، بولده غرق اولدینی سانلیورمش . ذاتا سوده لیاننده کی تک غرق وپوتون یولچلرک اتلافی بو مقصده مینی ایش . پادشاه مینی مینی عبدالفتاحی دیکله منش، آغلامش ودرحال کرید سفرشی اراده واعلان ایش . بز بوروایتی الی سنه اقدم، دهده لرغردن دیکله مشدک، اولرده دهده لری بویه جه نقل ایش .

بز بوروایتده خلاف عقل ومنطق هیچ برشی کوربوروز . فوتمک عیناً جریان ایش اولاسی ده . پک معتلدر . بو مبحث تدقیقی تاریخشناسانه برافروز .

انتقادات

عالم اسلامک

ضمف وقوتی

۱ -

«عالم اسلام» ترکیبی واسع اولدینی قدر مبهم برمعنا افاده ایتدیکندن اولو بو عالمه داخل اقوام وبلدانی تعیین ایتک لازمدر . کره ارض اوزرنده سساکن اولان اقوام مسلمنه تک نفوسی تقریباً بوجه آتیدر :

۲۵۰۰۰۰۰۰	عناطی مسلمانلر [تورک، عرب، اوزناد کورد، لاز، چرکس، چین، بوماق، بوشناق، بربری، زنجی]
۴۰۰۰۰۰۰۰	حاکیت سیاسیة خلافت خارجنده کی تورکلر ووقفاسیلر [تورک، تاتار، چرکس، کورجی، چین، لژی، تورکمن، قیرغیز، اوزبک، کاشغری و سائر]
۳۰۰۰۰۰۰۰	حاکیت سیاسیة خلافت خارجنده قالان عربلر، ایران مسلمانلری، افغان وبلوچستان مسلمانلری، جاوه، سوماترا، ملوک وجزائرمتجا، ورده ساکن مالایی مسلمانلری، چین مسلمانلری، هند مسلمانلری، بربری، زنجی، غالا، فوله، سائر
۳۰۰۰۰۰۰۰	یکونو

قطعات حصه تک آمرقبادن ماعدا دور دینه بیایلمش اولان بو (۳۰۰) میایون مسلمانک الیوم یالکون (۵۵۱) . ملیونی مستقل اولوب متباقی (۲۵۰) میلیون ملل غیر مسلمنه و حکومت اجنبیه تک تحت حاکمیتده بولونمقدردر . اجنبی بوبوندور یفته دوشن اوطان اسلامیه اوج قسمه آریلیر . برنجیاری غیر مسلم بر اکثریت حاکمه آراسنده قالان اوطان اسلامیه . قازان وقریم کی .

ایکینجی طاقی اهالیسک اکثریت عظاماسی وایضاً تمامی مسلم اولوب غیر مسلم بر حکومتک اشغال موقتی الته دوشن اوطان اسلامیه ، جزایر ، تونس ، بخارا ، خیومه ، کاشغر کی . اوچنجیاری ، اکثریت اهالی بی تشکیل ایدن غیر مسلملرله برابر اجنبی تابعیتده دوشنلر . هند کی .

بو تقسیمده کی برنجی قسمدن ماعدا اوطان اسلامیه حاکمیت اجانب موقت بر زمانه منحصر

اولوب حکومت مدنیسک بورلرده کی وظیفه تعلیم وره بریسی اوزون مدت سورمه چکدر . زیرا بو حاکمیتلر ، جاهل و غافل ، فقیر و متفرق کتله بشریه اوزرنده ممکن اولوب انسانلغی آکلامش انسانلر اوزرنده [شیمدی حالا کوریلن] حاکمیت غیر ممکن و غیر طبیعیدر . بو دعوائی اثبات ایچون ، ارقامه وصورکرده منطقه مراجعت ایده چکوز .

فلنک حکومتک مقدار نفوسی (۵) ملیوندر . بو حکومتک تحت حاکمیتده . بولونان مالایی جنسه منسوب مسلمانلر ایسه لا اقل (۳۰) ملیوندر ! فلنک حکومتی ، بو اوتوز ملیونلک کتله عظیمه بشریه کی بو کونکی کونده انجی بر قاج بیک محافظ ور قاج کی ایله تحت محکومیتده بولوندریور . بو قدرانی بر قوتک . بو اوتوز ملیون انسان دایره اطراف عتده طوتمایه جی میدانددر . دیمک که اولنری محکوم ایدن اسباب ، قوه مادیه دکل ، قوه مدنیه وعلیهدر . ذاتاً کندی موجودیتده هر صورتله بیانجی برحکو . تک تحت حاکمیتده قالان مللر ، یا اقلیت قایلهده قالمالری ویا خودده منافع ملیه و عزت انسانیه لرلی بیله میده چک برمنزله وسویهده قالمش بولونمالی لازمدر . مع التأسف مالاییاری بویکینجی صنفه ادخاله بچوروز . لکن ترقی ساری وسایلدر . بوکون کال شکران ایله کوربیوروز که عالم اسلامک هیت عمومیه سنده آثار انتباه اظهار موجودیت ایتکه باشلاشدر . کندی حالارینه قدر مالاییلرده بو انتباه عمومیدن حصه مندرلر . انتباه درجه اشباعه کلدیکی وقت (۵) ملیون حاکم ایله (۳۰) ملیون محکوم آرمسند مبارزه باشلاهیچ و حاکمک دفعیه نتیجه لنه چکدر . بوراسی تاریخچه ، امثالیه وادنا عما که ایله ثابت اولور .

مالاییلر استرداد حقوقه قالدیشر قلمی وقت ، محافظه حاکمیت دردینه دوشه چک اولان فلنک ، تا آوروپادن . مایونلر صرف ایدرک . آبارجه مسا فوده کائن مسلملرکانه عسکر کوندردر چکدر . کوبا عصباناریتک یکریمی ایش مایون نفوسه مالک اولان اسپانیایه قاجه ، مال اولدینی وهله نتیجه دوشونیا برسه ایلریدر . ایکینجی و اوچنجی قوم اوطان اسلامیه تک کسب استقلال ایده چکنه کیمسه شهبه ایده من .

حالبو که انتباه خصوصنده مالاییلر درجه سنده قالمش وظیفه وقوتی تمایله آکلامش اقوام اسلامیه چوقدر . بونلرک وقتمسز اغتشاشلره قصدی ایده چک یرده . بوتون مقدرت لرلی تمالی و ترقی اسبابی استحصاله چالیشمده اولیشلاری زیاده سبله شایان محمدر ، زیرا که بوندن بیوک تقدیر احوال و اثر جلیل انتباه اولاماز . محکومیت اجنبیه دن قورتولمق اولنر ایچون هر وقت قولاید . لکن زمینی هشان اسلامیه یاقیشه جق بر صورتله حاضر لامازدن اقدم عصبان وحشی استخلاصک «فأمدن» زیاده ضررلی نتیجه لر ویرمه سی پک ملحوظدر . بزه یالکوز اوطان اسلامیه دکل ، دهانیه اوطان حاضر در . قریب بر استقبالده زابونیا ،

بوتون چین ، بوتون آفریقا ، دین جلیل اسلامی قبول ایده چکدر . لکن بز وعد و انذار التهمینی اونو تمایلی بز . حاکمیت ، صلاح و فضیلتله ممکن اولور مولامن بویورمادی می که : ان الارض بر نها عباداه الصالحین . بو امر ربانیده کی صلاح « یالکوز نفسی ایچون فرائض و عباداتی ایضا ایدنلرک حالی » معنا شه دکدر . بونی ای بیله لم . عبد صالح . حقه اولدینی کی خلقنه قارشو دخی وظیفه سی تمایله ایضا ایدن کیمسدر . عبد صالح « خبر الناس ، من ینفع الناس » حدیث علویسبله پک لطیف بر صورتده توضیح و تفسیر بویورلمشدر .

بز ، بنایایمق ایچون لازم اولان آلات وادواتدن محروم عملیه بکزه بوروز . عددمن مبتابی قورمه کافیدر ، لکن مالزم . نقصان . بزه دوشن بورج ، بو نواقصی اکیال ایتکدر . بونی یادینمز کون ، اوطان اسلامیه کی دست تحکیمده طوتمان اجنبیلری حدود اسلامیه خارجه قدر تشییدن قولای بر شی اوله ماز .

اوطان اسلامیه تک برنجی قسمته کلنجه : بو وطنلرده ساکن مسلمانلر پک بیوک مهالک آتلاتدی . زبانه حد و شاکه اورا مسلمانلری ، تاریخچه انکی . سیسوندن باشقه ملی کورولمین ظلملره ، عذابلره ، تضیقلره مقاومت ایتدی . افرادینک بر قسمی غیب ایتدی . لکن اساس غیب اولمادی . بوکون اورالرده اسلامیت بوتون قدرت فیاضانه سبله اظهار موجودیت ایدیور ، اورالرده دخی « زمین نورانیسند و حده داله یازلی رأیت اسلام » باشلر اوزرنده کزیور .

قازان وقریم [با خصوص قازان] مسلمانلرینه یاییلان شیع و مکروه تضیقلرک بیکده برینی مسلمانلر کندی آره زنده کی غیر مسلمانلر یامش اولایدیلر . بو کون شرقرده بر دانه بیله غیر مسلم بولونمازدی . یوز بیکلرله تاتار ، بر قاج عصر اول کرها وچیرا خریستان ایدلشلردی . بوکون بونلرک اخفادی ینه اسلامه عودت ایدیورلر . روسیه ده ابتدای مشرو طیتدن بری اسلامه عودت ایدن اخفاد اسلام پک کثرتلیدر . بونلری اسلامه عودتن منع ایچون کونده ریلن روس میسوزلری ده اهتدا ایدیور ! نور اسلام ، پیدا اولدینی یردن بر ده ا ایریلیمور . چاغ و حده اللهله منور اولمش یوردلرک اخفاده دخی اونوری میراث براتیورلر . (صوکی وار)

معارف

اخوت عامه اسلامیه

[یعنی اخوت عمومیه انسانیه]

«کونو عبادالله اخوانا»

[رواه مسلم]

متبحر برمنقد ، یکریمی سنه اقدم بکاورمشدی :

دین محمدی تک احتیاجات وجدانیة بشریه کی الیه کافل اولدینی ناصی اثبات ایدرسکز ؟ «بن، جواباً

کوزمک اوکنده جریان ایدن قومشومک سفلتندن کورمديکم آدمک سفلتندن دهازياده متأراولورم، اخوة اسلاميه ده بوياده . اکر اسلاميت ، انسانيتيه اعلان عداوت و خصومت ايديدی ، او وقت سديک دعوای طوغری اولوردی . لکن جناب مسلمک روايت ايتديکي احاديث صحيحه دن بری ده « کونو عبادالله اخوانا » امرنويسدر .

اسلام ، ني ديشاني آغزندن « اخوة عامه » انسانيه ، بي امر ايدنيور ، سياسي ، اقتصادي ، احتراسي حرار ، جدالار ، بو امر جليل ناقص شيلر کي کوسته ريله من . بوکا جسارت ايدجکلره تاريخ بشرتي کوسته ريرز . حركت جهاد بشکلتنه کلنجه : قيزلرني ديري ديري کومه چک ، مبادله ، زوجات ايله ودهايک دورلو فضايحه انسانيتي بديل ايدم چک قدر سفلته دوشمش اولان ايلک متحرکله انتشار اسلامه قارشى وقوعولان مخالفت ومقاومتلر ني قودجبريه ايله دفع ايتک مسئله سيله اخوة عامه ، انسانيه مسئله سي آره سنده تضاد و تناقص يوقدر . بالعکس .

اعلاي کلامه الهه ممانت و حقوق مسلميه تجاوز ايدنله قارشى اولان جهاد ايسه ، محاربه لک انسانجهسي والک مشروعيدر . احتراسات بشر ، اويله برمايتنده درک دکل اقوام ، حتى برعائله افرادينک ، حتى بابايله اوغلاک بربرينه اعلان خصومت ايتديکي زمان اولويور . محاربه ، اولوم ، کي ، احتمال که بوجياتک لوازم حکميه سندن بري در .

« رب الملمين » وه رحمن « ي تفسير ايدن متفکرين اسلاميه ، مرتبه عرفان واطلاعلري نسبتنده ، اخوة عامه انسانيه قاعده سنى ميدانه قومشاردر . اسلامي حقيقتدقيق ايدنلر اعترافه مجبوردرلر که اخوة عامه انسانيه فکري و بر قاعده مکمله وقديسه » شکلنده انسانيتيه اهدا ايدن ذات بي [ص . ع] در .

شئون مجمه

مشيخت مولويه

سجاده مولويه با اراده سني خلافتناهي رشادتلر وله چاي افندي حضرتلري اقامد ايدلشدر . مشاراليه فضاي عصر دن اولوب لسان عربي ، فارسي ده وقوفله ، چته تاي اويغور لسانلري حقنده کي تنبائيله وادياب شرقيه ده کي بهره سيله اشتهار ايتشدر . قبض معنويت مولانادن فبشتيد وارباب طريقه خدمته موق اولماسي تقي ايدورز .

ينه بالقان اتحادی

بو هفته مک شئون مهمه سندن بری ده بالقان اتحادی شایه لرینک تکرار ميدانه چيقتاسيدر . شایهاتک مني بلفراددر . بو شایهانه کوره بالقان اتحادی ، حکومتينک انضمام ورياستيله حصوله کلچکش . بلغارستان قرالی فرديناند بويله براتحاده مياک دکلمه ده روسيه مک ابرامنه باش ا ککجه مجبور اولاجقش . بو شایهات ، اوستريا مطبوعاتي طرفندن تکذيب اولکيور . ذاتاً درجه موقوتی ده مجبولدر .

ماديه [بشریت نمونه طوتولارق] ايله مخلوطدرکه مخاطبمه اول « موسيو ژان ريموند » ک شوسوزلري تکرار ايتدم :

« عجایب بر سياه موضوع صيرال اوزرنده ، مقبوللر [يعني قنولک مذهبي موجهينه ديشدارانه] شايوب مقبول خدا اولانلر [اعمال ذنوبيه ليله قازاندقلى مرتبه لر صيراسي ايله يان يانه اوطوريرلر . بونلري وجه اللهه باققدن عبارت اولان طالفيانلرندن هيچ برشي بيدر ايدمن بوخياللر اوراده نيابورلر ؟ ياري ا بوجت ني قورقوديور ! بن ، شوحاة سفله سي ، سفلارينه ، محتلاينه ، دغدغه لرينه رغماً بوسمادت جامدانه تر جيب ايدرم ! »

صوکرده مخاطبمه ، مشاهدۀ انوار الوهيتده غشي اولق خصوصنک ، مسلمانلره بوجايده دخی موعود اولديغني وکنديسک اسلامده منحصر امو جود اولديغني ظن ايتديکي نيمک « بر مرتبه نعمت » دن عبارت بولنديغني انسان وبوني ده آيات واحاديث ، وافاس الهيون ايله اثبات ايتدم

بوتون بومسرو داتک سرنامه من ايله مناسبتي يوق ظن ايديلر . حالوکه قارئلر من راز ملاحظه بيوريرلرسه ، ماهيتي بک توضيح ايتديکم مکاتمک سؤلارينه بوايضا حاتله جواب ويرمک ضرورتنده قالديغني تسليم ايدلر . شيمدي ده سرنامه من کلم :

دين اسلامي تعصب وعدم مسامحه ومساعدۀ ايله اتهامه چالیشان . متعصب ، غرضکارلر ياخودده منابع معلومات وتبجي محدود قالانلر ، اسلامک بر « اخوة خصوصيه » تاسيس ايتديکني دائره ودندن عالم وسيع انسانيتي خارج بر اقايدلر .

بودعوي ، مدعيک « بشرينک فخر ايديسي » اولان ذات بي [ص . ع] بي ييله مکنلرندن ودولاييسيله اونک روح دين و عرفانه وقوفلري اولمايدنندن ايلري کليور . بو ، طبق « دين اسلامک دائره نجات خارجنده بر اقايدني اشخاصک کيملر دن اولديغني » بيله مملر قيتلندر . دين اسلام ده اويله ابدی وازلي حقيقتلر وارکه مع التأسف اونلرک مزاياسنه علامه صاييلان مسلمانلر بيله حقيله ايرمه مشکن خارجي وسطعي تدقيقاده بولونق مجبورينده قالانلرک بوحقايق عميقه واقف اولامالري بک طييمدر . مثلاً بوکون لسانمزه تداوله باشلايان « سوسياليزم » قواعدني حد منطقيسه کوتورنلرک و باخصوص اوروياليلرک تخيل ايدمه جکاري بر درجه کاليده تطبيق ايدنلرک مسلمانلر اولديغني اول مسلمانلرک اکثریت عظماسي بيلمز !

اخوة عامه انسانيه فکري ني ديشانم قدر افصح واکل بر لسانله هيچ کيسه اعلان ايدمه مشدر واقما اسلامده « اخوة خاصه اسلاميه » واردر . بوده بک طبيعي و بک انسانيدر . انسان ، انسانيتي سهور ، لکن انسانيتک بر قسمي ديکرن دن دهازياده سهور . مثلاً بن سفلت بشرينه دن متأراولورم ، لکن

ديشمکه : دين محمدي مراتب افکار واحتساساتي کاملاً جامع در . قايي اشکال ايله دکل ، حکمت ومعنا ايله در .

بو جواب ، مقدم منصف بک چوق دوشوندير . شدی شوکونلر ده همان عين سؤالي ودها بر چوق استعلاماتي حاوي بر مکتوب آلدق . بو سؤالره مع المنويه جواب ويره چکن .

« تصوف اسلامي وقون چديده » عنواني التندکي اثر مزده تفصيلات کافيه کوريله چکي اوزره ، دين اسلامده ، دين عمومي ونهائي بشر اولديغنه دلالت ايدن بر چوق علائم واردر . دين اسلام مراتب افکاري جامع بر دين اولوب عين حقيقتي هروجدانک احتياجي واحتواسي نسبتنده تلقين واعطاس ايتک کي خارقه اطلاقه سزا برمايتي حاندر . دين اسلامده کي قواعد يالکن عقايد منحصراً قلايوب بوتون اجتماعاتي دخی احتوا ايدر ، اعتقادات ايله اجتماعات آره سنده مناسب وموازنه تامه بولنديغندن هيچ بروقت برسام مدقق « عقل ومخاطبه سي ايله اعتقادندن برني ترک » کي مشکل ووجدان سوز بر مجبوريته دوشمن .

اسلامينده خيال وواهامه ، طبع بشرده کي جوشقو نلق وطاشقيلقه ، مضر احتراسات وتمايلات معيار اواسر وقواعد واردر . لکن بي طرفانه ومتفانه بر تحليل وتنقيد نتيجه سنده کوريليرک بو مغايرت لک هربرسي دين اسلامک محض حکمت وحقيقت اولديغنه پارلاق بر دليلدر .

ينه هنوز دوره شايتمه ايکن بر راهب منقله بوخصوصه مناقشه کيريشمش ايدک . پروباغنديست ارکانندن اولان بوذات اديان آره سنده بر مقايسه بايدني ائنده ديشديکي : هر شيک قيمت ومنيتي ، محصله ثمره ونتيجه سيله محاکمه وتقدير ايديلر . دينک ثمره دنويه سي اسودکي وجدان ورفاه مادي ومعنوي ، ثمره غايه سي سعادت ايديدر . اسلامده دخی « الدنيا من رعة الآخرة » دينلمشدر . شوحالده غايه مطلوبه عقبار . عقباده اسلامه موعود اولان ذوق وسعادتله بعض اديانه موعود اولاني مقايسه ايدرسک ، اسلامک مرتبه سعادت حسي وجوانيت درجه سنده قالديغني کوريلير . مثلاً مسلمانلره موعود اولان جنت ونعيم حسي وجوانيدر ، حالوکه حضرت الهده . سعادت مشاهده ايله غشي اولق کي بک علوي بر مکافاة وغد ايدن اديانده وار .

منقدک بوسوزلري « حيات بشرک نه کي اذواق ومعاني تضمن » ايتديکينه عدم وقوفتي کوسترييوردي . بن ايکي سوزله ، ايکي بيک سوزله کنديسنه « کنت کنتراً مخفياً الى آخره » حديث قدسينک باشلي باشه بر بحث عالي حکمت اولان لطافتي ا کلاته مازدم . بنا برين بوقصايلادن صرف نظرله کنديسنه ديکر بر جهندن جواب اعطاسي موافق بولدم .

بعض اديانده « مشاهدۀ الوهيتده ذوقاً غشي » مسئله سي بر طرفدن اوقدر خيالات بي معنا ايله ، تنزيهات عدم نما ايله مالي وديکر طرفدن اوقدر تشبيها